

CAPMANY

Fiestas de Santa Agueda

DIAS 5-6-7 FEBRERO DE 1947

*Solemnes Funciones Religiosas
Brillantes Conciertos
Selectas Audiciones de Sardanas
Melodiosos Bailes*

COBLA

CARAVANA

Surocca

S
A
S
T
R
E

C O R T E   M O D E R N O

Perelada, 20

FIGUERAS

Esteban Riera (a) Montagut

Almacenes de vinos, alfalfas y pajas

Monturiol, 25

Tienda de Comestibles y Vinos

Perelada, 53

Agencia de Transportes

Monturiol, 25

FIGUERAS

Hijo de Félix Jaume Gelart

FERRETERIA - HIERROS Y ACEROS

MAQUINARIA AGRICOLA

• FIGUERAS •

DOS SUROS CÈLEBRES

Un encara viu; l'altre fa alguns anys que ha estat arreballat.

Són coneguts per el suro del *Consell* i el suro dels *Penjats*.

El primer es un gegant que domina la serralada de Comunera, estribació dels Pirineus que devalla de Recasens i es dirigeix envers Capmany, cap al plà, a les margenedes del riu Llobregat; serra emboscada de suredes, materrades de brucs, argelagues, gatoses i estepes.

Li diuen l'Avi, està plantat en mig de macisses roques granítiques; les seves arrels poderoses, escatoses, molsudes, s'han obert pas en mig del rocam esberlant-lo, absorbint-lo, pegant-se a ell com colossals tentàculs de pop; s'estenen serpejant, ficant-se en les esquerdes de la penya, sortint més enllà, a 10 metres de la soca, encrostades, bonyegudes, pelades, reblicades, mig corsecades, però arrapant-se amb força i vigor.

Llur saba barrejada amb el detritus de la fullaraca podrida, dona naixença a poms de bolets llafiscosos, excreixències de la misèria, de la pobresa, que precedeixen la mort.

El suro del *Consell* és el patriarca venerable de nostres suredes pirenaïques; té més de 300 anys d'existència; la seva soca té dos metres de diàmetre, és tuada, formant espaiosa caborca socarrada, ennegrida pel fum del foc que hi sol fer el llenyater, a l'hivern en els dies de torb.

Té una llúpia colossal enconcada a la part superior, on s'hi forma un toll d'aigua de pluja i terror; la folla vegetació se n'ha apoderat, i a la primavera és un jardinet de verdor d'on penjen eures, romagueres, corretjoles; és el palau d'istiu del gafarró, que cada any hi sol fer niu.

Pobre avi! Ja ha arribat a la decrepitud! Les seves branques abans tan ufanoses, amb llur fullam tan verd, on s'ombrejava el pastor amb tot son ramat, són ara corcades, torsudes, barbudes de grisa i llarga molsa, esqueixades per les tormentes, corsecades, quasi sense fulles. Quan es mira de lluny a l'entrefosca, la seva silueta sobressurt a l'horitzó, com un monstre espantós que té enlairats sos negres brassos altívols i rabassuts; sembla volguer amenaçar el cel...

Ah! si ens pogués contar la seva vida atzarosa en mig de la bonança,

dels llamps i dels huracans!... els ocells que s'han reposat damunt les seves branques refulant llur cant d'amor! les niarades d'ocellets que ha protegit amb tendresa! els sospirs d'amor de la pastora sentada al peu de la soca, damunt la penya ombrejada pel seu fullam! els ais planyívols en mig de la tempesta i ferides del llamp!... Ara se l'hi acaba la vida, més no l'orgull. Li sembla encara ésser el gegant del bosc, el dominador de la contrada... arronsa encara les celles i es mira amb menyspreu la verda jovesa que el ventitjol fa joguinejar al seu entorn. La vellesa l'ha fet tornar injust, malhumorat. Veu arribar la fi dels seus dies amb recança, i cada brancada que li roba el corc augmenta la seva tristesa i el seu desesper. Sí: té motius d'ésser encara orgullós pel que ha estat, al recordar la seva riquesa.

Cada dotze anys, a l'agost, veia arribar la colla dels peladors, armats de barres i destrals, seguits de les arreplegadores i traginers amb llurs matxos. Dos s'enfilen per les branques: els altres a la soca que ratllen de dalt a baix. Les planxes de suro cauen a terra amb estrèpid, suro superior, trefi, de primera classe, per taps de xampany. Es treballa cansat que dura tota la matinada... hi ha tant branqueig! i la soca és tant groixuda!... Quan cau el darrer parrac hi ha un crit d'alegria i un cop de botella... se sent a xerricar els que són dalt les branques, que reflen com passarella.

L'Avi ha donat el millor que tenia, l'abrigall que el guardava del fred; la saba plora a dolls, vessa llàgrimes amargues, s'ha quedat nú, escorxat, sagnós, dotze anys necessitarà per vestir-se.

Pobre vell! ara ja no es bó per res; ja la pela no serveix; ningú la vol, a més que no tindria prou saba... d'on li ha de venir!... tot ell s'ha cobert d'una pela groixuda, grisa, verdosa, vellutada, molsuda, que serveix d'alberg a un món de vida, a mils i mils insectes grans i petits, microscòpics, que hi tenen llurs palaus, llurs famílies, que es nodreixen de la substància polsosa, des del banyaricart fins als insectes microscòpics, fins als estols innombrables dels infinitament petits.

El banyaricart (*Macrodontia cervicornis*. — *Coleópteros*) és un escarbat molt gros poderosament armat; té dues mandíbules com les banyes d'un cervo, que li serveixen de serra i d'estenalles. Tot és cobert de ferro com un cavaller de l'Edat mitja; la seva força és colossal: quan enclou un dit amb les serres fa rajar sang. Tria l'escorxa dels suros vells per preparar-se la cambra mortuòria. Amb les mandíbules d'acer afilades s'obra una cova fonda, l'atravessa de part a part; al derme, al liber, al cor de la soca i s'hi construeix la lúgubre caborca esperant la seva transformació en falena, en papalló nocturn molt gros, que porta com un cap de mort a l'esquena.

El banyaricart fa al suro una nafra horrosa, que ben sovint li causa la mort.

Després d'ell ve el terrible himenóptero, el rebeixi (*lyda sylvatica*), formiga petita, d'un negre castany, verinosa, rabiosa, que defensa la casa com un lleó, clavant les mandíbules a l'enemic imprudent que hi vol entrar. Rosega, serra la pela del suro, cercant les parts més toves, per fer-ne els seus palaus i allotjar-hi la seva nombrosa família. Dins el gruix de l'escorxa, forada túnels, grutes, salons, dormitoris, on dormen llurs

l'arves cuidades i vigilades amb amor per les obreres. Són les formigues qual àcid és més corrossiu.

L'huracà podrà arrabassar el suro, deixant-lo estés sobre el penyam; però abans de consumir-se, a quantes generacions d'insectes haurà donat vida!... La natura es riu de la mort... per ella la mort és vida.

Al morir i pudrir-se el gegant arborescent, la ventada s'emportarà la pols; amb els milions de gèrmens de vida que contenia.

* * *

El suro del *Consell* té records històrics que l'honoren molt. Al segle passat i de temps més remot, la gent dels pobles de Cantallops, Capmany, Sant Climent i Espolla, s'aplegaven sota la seva ombra, sentats damunt les penyes del seu voltant per tenir consell i tractar dels assumptes més interessants de la comarca. Per això li diuen el *suro del Consell*.

Aquestes reunions amagades dins la boscúria es tingueren sobretot durant la guerra de la Independència, per organitzar la defensa del país. Hi assistien amb l'escopeta o trabuc amagat sota la manta, i Déu sap els gabatxos que anaren de cames enlaire al passar els convois en aquells cosgostos emboscats de nostra frontera.

El suro del Consell pertany a l'autor d'aquest escrit i tant com viurà ja poden estar ben certs que serà respectat i venerat fins que la mort l'ajagui per sempre Pobre avi! no faltava més!... Un dia el carboner ja tenia la destal alçada; vaig arribar a temps per salvar-lo.—Què aneu a fer! home despiedat... inhumà, sense cor! guardeu-vos de tocar aquest arbre!... el gegant de nostres boscos!... el suro del Consell!... Amb la cara emmascarada em mirava atònit, sorprès, dubtant ben bé en aquell moment del meu cabal senderi... Quin sentiment n'hagués tingut!...

* * *

El suro dels Penjats no té tanta honrosa història; molt al contrari; era l'arbre lúgubre i maleït. La seva presència era una vergonya pel país; per això l'han arrabassat.

Estava situat al peu de la carretera de França, en el punt anomenat Les Cabores, a quatre quilòmetres de La Junquera. Era un suro aïllat molt gros i brancallut, de manera que les branques baixes horitzontals ombrejaven part de la carretera.

Durant tota la guerra de la Independència, no passava dia que no s'hi veiés un penjat. Com eren sempre despullats, no es sabia si eren paisans o soldats francesos, però hi dominaven la gent de somatent de la comarca. Ningú es cuidava de despenjar-los. Tots els corbs de la contrada hi acudien com a una festa major. El vianant feia una volta per no topar-se amb el suro dels Penjats

Això es comprèn; les nombroses columnes franceses que escoltaven els convois dirigits al setge de Girona, rebien sempre ençà i enllà algunes escopetades que feien moltes baixes, malgrat el terror i la vigilància dels cossos d'exèrcit que ocupaven el país.

El pagès anava xano-xano a la vinya, l'escopeta ben amagada dins una berdisa; passava un convoi i corria tot seguit, amagat, ajupit darrera dels suros, apuntava llarg rato i pixec!... una escopetada que semblava espi-

fiada però que feia anar un soldat de capgirell; s'entornava amagadet cap a la seva vinya, l'escopeta ben posada dins el verder: empunyava el magall com si res hagués passat. Arribaven els soldats; trobaven al pagès cavant la vinya. — Ets tu que has tirat? — Jo?... ai pobre de mi! no sé de què em parlen. Més no en feien cas, tanta era la ràbia que tenien d'esser tirotejats sense veure a ningú. Llavors, s'emportaven el pagès i una hora després ja s'el veia al suro dels Penjats.

Una vegada, al saber els del suro del Consell el descalabre dels francesos en el setge de Girona, s'envalentonaren reunint-se un centenar per atacar un convoi. Mataren molts soldats; més hagueren de fugir i vuit valents d'aquells pobles caigueren presoners. A la mateixa tarda ja es veien penjats a les branques del suro, uns davant dels altres; el fort tramuntanal els feia balancejar, topant-se uns i altres com si ballessin una polka macabra.

Més també, que se'n veien d'ossamentes i carcanades per aquelles maleses i barrances!

La major part de les tropes que entraven pel Portús, dirigint-se al setge de Girona, eren alemanys, soldats de murrió de pel; homes com un Sant Pau. Al principi anaven molt desprevinguts. Passant els convois per la carretera, nostres pagesos n'havien com un seglar de pèsols. Darrera de les penyes, darrera dels suros, pif! paf! ... plomalls de fum que semblaven sortir de terra... una dotzena de soldats estirats. Sembraven de morts la carretera fins al pont de Capmany; l'escolta del convoi corria i no veia ningú.

Nostres somatents muntanyesos tenen i han tingut sempre sang dels llurs passats els Almogàvers. Des del xafarranxo que feren de les tropes de Felip l'Atrevit, llur tàctica i valor ha tingut sempre el mateix. Si vinguéssim una nova guerra d'invasió, les armes perfeccionades de repetició d'avui dia no els hi servirien per res en nostra terra barrancosa i emboscada, defensada per nostres valents muntanyesos.

El suro dels Penjats ha estat llarg temps el terror del país. Encara en 1886 es conservava; ningú s'atrevia a arrebastar-lo; es deia que s'hi sentien ais i gemecs llastimers. Quan volgueren treure la seva pela, un dels peladors va caure d'una branca i morí de la caiguda. No fa gaire temps que abans d'arrancar-lo s'hi penjà un escatidor. Hi trovaren dins el toll d'una branca, un niu de mussols. El suro dels Penjats fou arrabassat i cremat a la satisfacció de la gent del país, que el mirava sempre de mal ull.

CARLES BOSCH DE LA TRINXERIA.

Any 1888.

NOTA BIOGRAFICA.—Ens plau comentar que el suro del *Consell*, a imitació de l'arbre biscaí de Guernica, s'hi reunien les autoritats i veïns dels pobles de la rodalia; ja que, per haver-hi l'enemic, no podien fer-ho en poblat.

Es vengué i fou arrencat per carbonar-lo l'any 1916. El savi enginyer i geòleg Lluís Maria Vidal, va comprar-ne la pela. Amb gran cura la feu treure, a fi de montar amb ella un record; fent-ne després donació a la Junta de Ciències naturals de Barcelona, quina el conserva i es pot veure en l'hivernacle del Parc, com a record de les suredes del terrà prim.

Plorat de tothom, Carles Bosch va morir a La Junquera, la seva aimada vila nadiua, l'any 1897.

Com a escriptor és una glòria, mossèn Cinto Verdaguer l'estimava i l'assenyala-va com la vanguardia dels Pirineus. La seva bibliografia és dispersa, varia i interessant.

Anotem: *Pla i Muntanya*, *Records d'un excursionista*, *L'Hereu Noradell*, *De ma collita*, *L'Hereu Subirà*, *Montalba* i infinitat d'escrius, apareguts a *La Renaixensa*, *Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya*, *El Tap de Suro* i *Butlletí de l'Associació d'Excursions Catalanes*.

Havia estat president del Centre Excursionista, soci i corresponsal de diverses entitats culturals i científiques, tan d'Espanya com de l'estranger. De la comarca de l'Alt Empordà era Delegat de *L'Unió Catalanista*.

Era eminentment catòlic, bon senyor i un gran hisendat.

Quan la guerra civil, any 1875, va sofrir moltes persecucions. De negra nit va marxar de La Junquera i boscos a través, amb forts plujats, cavalcant un briós cavall, per Darnius i el terme de Sant Llorenç feu via cap a L'Estela, on hi posseïa la masia de *Badós*. Era a l'hivern, moll, pelat de fred, trucà de matinada a la porta del mas, anomenant-se per llur nom, a fi de no impressionar el masover. Aquest el rebé des de la finestra amb escarafalls, amb impropèris, no dignant-se tant sols ni obrir-li la porta.

Els gossos udolaven; sols el cavall, blanc de gelada, li restava fidel. Pobre Carles Bosch! tanta ingratitud, com li devia xutclar l'ànima!

Per fi, amb precís i súplices, aconseguí que li guardessin el cavall, encarint-els-hi sobretot li cuidessin amorosament, afermant-lo a l'anella de la porta. Val a dir que com a intrepíd i estudiós excursionista, a més de visitador assidu de les seves incomptables i disperses propietats, coneixia pam per pam les tresqueres de les nostres Comarques. Això l'hi valia molt.

De *Badós*, salta cap a Sant Martí Sasserres i després es reposa, es conforta, s'alimenta i passa la nit a la casa més païral de la Garrotxa: can Noguer de Segaró. L'endemà feu via cap a Besalú, Sant Ferriol, El Torn i s'instala per un temps a la vila de Mieres.

El cavall—ens contava un vell d'aquells termenals—per espai de temps va acampar abandonat per aquells boscos i herbeis, morint després de migrades i enyorament; essent la seva carn i llealtat, la festassa més gran que feren els corbs d'aquelles muntanyes.

Un cop finida la guerra, el senyor Bosch, davant de tanta misèria i mal cor, a fi de no veure la cara del masover, va vendre el mas a n'els amos de la històrica i veïna casa de Montcanut.

De la venda del gran patrimoni de Montcanut, *Badós* ara és propietat del bon metge amb residència a Figueres, Josep Cuffí Serrat-Calvó.

Donem aquestes ratlles com *avançada*, per l'estudi que preparem a la memòria de l'insigne escriptor.

TEODOR PLANES.

(«Publicacions de la Terra», any 1936.)

Joaquín Bech de Careda

ABOGÁDO

comunica a sus amigos y clientes que ha trasladado su despacho a la calle

Pep Ventura, 30, bajos

FIGUERAS

AGUSTIN PLANA

TALLER DE REPARACION
DE COCHES Y TODA
CLASE DE MOTORES

COCHES DE ALQUILER

CALLE OLOT, 19
TELÉFONO 34
FIGUERAS

Establecimientos

CRUMOLS

ARTICULOS DE
CAZA Y PESCA

APARATOS DE RADIO
DISCOS
ARMAS
MUNICIONES

FIGUERAS
GERONA
LA BISBAL
TORROELLA DE MONTGRÍ

SASTRERIA

Gironell

CALLE GERONA, 28
FIGUERAS

Recibidas las últimas
NOVEDADES en
TRAJES y GABANES

CALZADOS

ROSA

HORNO BAJO, 11
J. MARAGALL, 9
FIGUERAS

ESPECIALIDAD
EN LA MEDIDA

VENTA DE CALZADO
DE ARTESANIA

Recuerdos y Notas

Los pueblos del Alto Ampurdán, son calados y mordidos despiadadamente, por los aires fríos de Diciembre y Enero; principalmente, cuando sopla el viento norteño de la tramontana.

Esta señora, turbulenta y desordenada, que al definirla los metereólogos de pueblo, aseguran que tiene sus arranques en el golfo de Lyon, se lanza por las planicias ubérrimas de Montpellier, saluda los portales de la ciudad de Narbona, embiste las anchas llanuras del Rosellón, azufrando de polvo su importante capital: Perpiñán.

Salta y baila los altos valles del río Tech, y el puente antiguo de la villa riente de Céret. Este puente glosado por aires de leyenda (a la vez monumento histórico) le canta con melangía y rima de hada, esta bella *corranda*:

*Déu te guard, pont de Céret,
atrevit, sols d'una arcada;
de la mar al Canigó
ets la més bella miranda.*

Después batiendo la mole rocosa del oriental Pirineo, enfoca los collados, sube a las cumbres, saluda al blanco Canigó. Y por las vertientes, frenética, sensual y golosa, besa los alcornoques de la zona granítica del *terra prim*, y alzando nubes de polvo, robando con su pillaje las hojas mustias y secas de las arboledas, las alza y las sucude, las voltea caprichosamente haciéndolas danzar, como escribe Angel Guimerá, el gran poeta:

*-Les fulles seques fan sardana,
d'ací i d'allà, saltironant,
i a dins el bosc la tramuntana,
sembla la Cobla al lluny sonant-.*

Ahora la tramontana se encuentra en el llano del Ampurdán, la noble tierra de la sardana.

Después brinca por las ribas del Fluviá y el Ter, decapitando árboles y tronchando brancales. Por las comarcas del Bajo Ampurdán, Geronés y las Selvas, deja sus huellas, deja su rastro; y acaba por rendirse cuando su más desenfrenada carrera entre San Pol de Mar y Calella, como si dijésemos en el *Mare Nos rum*.

Después lentamente se vuelve a su guarida, dejando al paso el eco de unos aullidos lastimeros y diabólicos, como si dijéramos, ya de medio muerta y amortajada. Del sudario de sus devastaciones, en Llers y procedente de la antigua casa Molar, recogemos esta nota de folklore:

*La tramuntana ploia,
la tramnutana se'n va,
la tramnutana gemega,
quan torni ja bramará.*

Ahora, de cara a la historia, periódicamente nos deja su calendario de fechas célebres.

A últimos de Noviembre de 1946, en el casco de la población de Darnius y en plena calle Nueva, arrebató a una mujer apodada *La Aduanera*, de 57 años, dándole muerte instantánea.

Por Enero de 1905 volcó el campanario de piedra labrada que cimbreaba el santuario de la Salud en el término de Terradas. Tiempo después y como medida de previsión, fué substituído por el actual, que es de hierro forjado, forma de jaula.

De la histórica Navata, por las tan concurridas fiestas del Carmen, tercer domingo de Julio, año 1887, el famoso entoldado de Lladó, propiedad del popular hacendado señor Llavanera, padre del artista pintor Mariano, fué barrido, quebrantando a la juventud, arañándola lastimosamente.

Del entoldado de Cistella, contratado al industrial y acreditado zapatero de la misma, Joaquín Gironella Arnautó, de carácter tan popular y tan conocido en nuestras comarcas; para las fiestas de Santa Cecilia, 22 Noviembre 1884, en el pueblo de Terradas y emplazado en la era del *Amans*, fué arrancado como un torbellino, volando igual que un globo hacia el torrente de Rissech.

En Capmany, año 1864, por las fiestas de Santa Agueda, *Pep Ventura* y su Coblá famosa tuvieron que abandonar la plaza, volcando la tramontana lós músicos y el tablado, con serios desperfectos en el instrumental, perdiendo el *avi Pep* su típico y original sombrero.

Es Cantallops el término donde las ráfagas del viento son más atrevidas y veloces. En las tierras donde señorea el cultivo del olivo, cuando sopla de últimos de Octubre a primeros de Noviembre, desparramando el fruto orielo, las recogedoras de aceitunas cantan de antiguo:

*La ventada de Tots Sants,
crida i brama, crida i brama;
la ventada de Tots Sants,
dóna feina a petits i grans.*

En la masía de *can Bosch*, situada en los alrededores de la fortificada y roquedal villa de Llers, recogimos una tradición que se practicaba en el siglo XV, que en el altonazo conocido por el *cim de la Creu*, se practicaba una decena, que duraba de últimos de Mayo a primeros de Junio; en el crepúsculo vespertino, al ritmo de la sardana, se coreaba con unción mística, invocando los dioses alrededor de una sencilla hoguera, esta rogativa:

*Tramuntana, tramuntana,
no ens vinguis a molestar
dèixant-se segar l'espiga,
l'oli i el raïm ben fruità.*

No hay duda, se podría incluir una relación de símbolos primitivos, de fiestas agrícolas comarcales.

Dios mediante, continuaremos la tarea, archivando y publicando notas, como tributo a la tramontana, las tradiciones y leyendas, que son gloriola del Alto Ampurdán.

TEODORO PLANAS.

TRANSPORTES

GENERALES

LUIS VALLMAJÓ FERRER.

Avda. General Mola, 43 - Teléfono 349 - FIGUERAS

Antes de efectuar sus compras en
TEJIDOS, NOVEDADES, CAMISERÍA,
GÉNEROS DE PUNTO Y CONFECCIONES

Recuerde...

Almacenes

BANÚS

SAN PABLO, 21
FIGUERAS

FRUTAS Y HORTALIZAS DE TODAS CLASES

VENTAS AL MAYOR

ANGEL PLANELLA

JUNQUERA, 19
TELÉFONO 396

FIGUERAS

FABRICA EXTRACTORA DE ACEITES DE ORUJO

**PLANTA DESDOBLADORA
DE ACEITES Y GRASAS**

Glicerinas : Fábrica de Jaboneria

JOSÉ M.^A PLANÁS

**FABRICA: CLERCH Y NICOLAU, 9
OFICINAS: SAN ANTONIO, 57**

**TELÉFONO 287
FIGUERAS**

CFP-1-15

BIBLIOTECA FAGES DE CLIMENT FIGUERAS